

LADÁNYI ISTVÁN

Sőt, mi több

Laudáció Losoncz Alpár Híd Irodalmi Díjához

Nos, arról nem lehet beszélni, hogy ebben a helyzetben bármi is nehéz lenne, hogy nehéz lenne dicsérni Losoncz Alpárt, megindokolni a Híd-díj kuratóriumának döntését, hangot adni az örömmek, különösen, hogy az ember nem személyesen teszi ezt – még az sem nehéz tehát, hogy a laudált jelenlétében kellene laudálnia a laudátornak. Nem melleleg ez utóbbi vonatkozás az, ami leginkább feszélyez, hogy nem tudok jelen lenni az ünnepi eseményen. Márpedig a jelenlét hiánya nem helyrehozható.

A hatalom(nélküliség) horizontja, Losoncz Alpárnak az *Új Symposion* működése köré szerveződő írásainak gyűjteménye olyan könyv, amelyért hálásak lehetünk. A könyv nem monográfia, több annál, mert horizontjai tágasabbak, mint amit a monográfia műfaji keretei megkívnának és lehetővé tesznek. Losoncz az *Új Symposion* legjellemzőbb műfajában szólal meg: az esszében. Hozzászól az *Új Symposion*hoz, és hozzászólásra késztet. Nem meríti ki a már meglévőt (témákat, problémákat, tárgyalási kereteket stb.), hanem újakat teremt. Új gondolati köröket, új szempontokat, új megbeszélési lehetőségeket hoz létre, viszonyba hozva ezeket a már meglévőkkel, *sőt, mi több*, számol a meg nem valósultakkal is, számonkérőleg vagy csak a meg nem valósult helyzetből esetleg megnyíló horizontokat és hiányukat is a figyelmünkbe ajánlva. Ahogy ezt a könyv utószavának szerzője nálam sokkal jobban megfogalmazta: új, gondolkodásban bátor kérdésföltevései (nem kifejezetten politikai bátorságról van itt szó) olyan, a tudományos gondolkodásban provokatívnak számító irányokba is kimozdulnak, amelyek a „mi lett volna, ha” tabuját érintik.

Miért ne lehetne gondolkodni a múlt meg nem valósult jövőjéről/jövőiről, a megtörtént, a bekövetkezett múlt egykor még többé-kevésbé versenyképes alternatíváiról, és a megtörténtek és meg nem történtek, „az eltékozolt és megvalósított lehetőségek dialektikus történetének” meg-gondolásából következtetéseket levonni? Elgondolkodni azon, hogy „a múltban meg nem valósított lehetőségek hogyan és miért korlátozzák a jelent”. Ez például a megvalósultakat, az *Új Symposium* realitásait is más perspektívába helyezi.

A könyv tabukkal, elhallgatásokkal, leegyszerűsítésekkel körülrakott vagy ezekkel behelyettesített problémaköröket kínál fel újra megbeszélhetőként az általa létrehozott horizontokkal. Az *Új Symposium* történetét olyan tág összefüggésekbe helyezi, amelyek túlmutatnak a folyóirat létezésének idején és terein, érzékeltetve a 20. századi európai modernség összefüggéseit, mérlegelve a jugoszláviai szocialista kísérlet kereteit, elgondolkodva a vajdasági magyar értelmiség személyes történeteinek változatain. Ugyanakkor a tárgyalás módja nem hagyja, hogy az összképben a jugoszláv kataklizma felülírja, annullálja az *Új Symposium* körüli egykori lokális történéseket, elhárítva, „feljebb delegálva” a felelősséget. Rendkívül sokrétű olvasmányanyagot mozgat, illetve az olvasmányokon túlmutatóan is otthonos hozzáértése van a vajdasági magyar kultúra százéves történetének részleteiben, működésmódjaiban, jártassága a jugoszláviai kontextusokban, és erre a hozzáértésre, jártasságra olyan társadalomtudományi és kultúratudományi ismeretekkel reflektál, amelyek eleve nyitottá, diszkurzívá teszik a könyv szövegeit, a színre vitt belső vitáiban mozgásteret hagynak az olvasónak mint beszélgetőtársnak. Portréi (figyelem, metaforaveszély!) megtört felületükön magukon viselik a portrérajzoló arcvonásait is. A portrék a vajdasági magyar értelmiség *felelősségvállalásáról* szólnak, a megértés igényével, megértésre törekedve a cselekvőkkel kapcsolatban is, de még inkább elemző megértésre a cselekedeteikkel meg a cselekvések és körülményeik összefüggéseiben létesülő folyamatokkal. Ebben az összefüggésben látom komoly *felelősségvállalásnak* Losonczi Alpár könyvét is, amelyben nem kánonformálóként kíván föllépni, de vállalja a súlyos közös ügyek fölvetésének, alapos megfontolásának és közös megbeszélésre bocsátásának felelősségét.

A könyvért egy Híd-díj jár, az idei. Losonczi Alpár könyve ugyanakkor nem egyéves könyv. Benne vannak a szerző eddigi évei, és hosszú ideig vissza fognak térni hozzá azok, akik a vajdasági magyar kultúrával foglalkoznak. A jelenlévők és Losonczi Alpár elnézését kérem, hogy mindezt nem személyesen mondtam el. Köszönet szavaim tolmácsolójának, köszönöm a jelenlévők figyelmét, és gratulálok Losonczi Alpárnak a Híd-díjhoz.

Elhangzott 2019. december 12-én, Újvidéken.